

کم‌لطفی به ادبیات کودک

«فرهنگ ادبیات فارسی» از نگاهی دیگر

سیدعلی کاشفی خوانساری

ده‌ها و صدها کتابی که برنده جوایز مختلف دولتی و خصوصی همچون کتاب سال جمهوری اسلامی، کانون پرورش، شورای کتاب کودک و... در حوزه کتاب کودک و نوجوان که برنده جوایز مختلف و معتبر جهانی بوده‌اند نمی‌بینیم. این در حالی است که کتاب‌های فارسی ادبیات بزرگسالان برخلاف کتاب‌های کودک به ندرت موفق به کسب جوایز بین‌المللی شده‌اند.

مؤلف محترم در این فرهنگ به معرفی کتاب‌های نظری و نقد نیز پرداخته است؛ با این حال، هیچ نشانی از ده‌ها و صدها کتاب تئوریک و نقد ادبیات کودک در آن نمی‌یابیم.

در این فرهنگ نام نویسندگانی را می‌یابیم که تنها دو یا سه کتاب فراموش شده نگاشته‌اند، اما نویسندگان پرکار و موفق ادبیات کودک از قلم افتاده‌اند. برای مثال تنها در حرف (الف) این فرهنگ نام افرادی چون جعفر ابراهیمی (شاهد)، لیلی ایمن، مهری آهی، منوچهر احترامی، منوچهر اکبرلو، طاهره ابید، علی آقاغفار، حسن احمدی، حسین ابراهیمی (الوند) و... از قلم افتاده است و افرادی چون مهدی آذریزدی، نادر ابراهیمی و قیصر امین‌پور هم یا به اجمال معرفی شده‌اند و یا بیشتر به آثار بزرگسال ایشان توجه شده است تا به آثار کودک و نوجوانشان. در مدخل ادیب‌الممالک، ایرج میرزا، فتحعلی آخوندزاده و اشرف قزوینی گیلانی نیز ذکری از آثار متعددشان برای کودکان و نوجوانان نرفته است.

مدخل «ادبیات کودک و نوجوان» نیز در این فرهنگ بسیار مجمل و نارساست و در آن سخنی از قالب‌ها، مکاتب، تاریخ و... ادبیات کودک و نوجوان نرفته است.

نکته دیگر اشتباهی است که در مدخل «بچه‌خوانی» رخ داده است. در این مدخل تنها به مصداق بچه‌خوانی در هنر تعزیه اشاره شده است و مفهوم آن در متون قاجاریه – به معنای کتاب‌های کم‌حجم و جزوه ماندنی که برای مطالعه اطفال تدوین و منتشر می‌شده‌اند – مورد غفلت واقع شده است.

امیدوارم که این فرهنگ بالارزش در چاپ‌های بعد، با رفع این نقص‌ها و کاستی‌ها بر غنا و اعتبار و جامعیت خود بیفزاید.

فرهنگ ادبیات فارسی که به همت اعجاب‌آور آقای احمد شریفی فراهم آمده و با همکاری فرهنگ نشر نو و انتشارات معین انتشار یافته است، از مهم‌ترین و مفیدترین آثاری است که در سال‌های اخیر در حوزه ادبیات فارسی شاهد بوده‌ایم. جامعیت چشمگیر کتاب که به شکلی باور نکردنی با همت فردی فراهم آمده، نشان می‌دهد که هنوز عشق و علاقه در پدیدآوردن آثار بزرگ و سترگ، از بودجه‌های چند صد میلیونی و ساختمان‌های رفیع و لشکر اسامی و عناوین کاراثر است.

فرهنگ ادبیات فارسی به مفهوم واقعی، کتابی مفید و مرجع است که در کار هر نویسنده و پژوهشگر و علاقه‌مند ادبیات غنیمت خواهد بود. البته همان گونه که مؤلف در مقدمه با تواضع بسیار ذکر کرده، قطعاً از خلاء و اشتباه خالی نیست.

این فقیر، به دلیل دلبستگی به حوزه ادبیات کودک و نوجوان، از این منظر تأملی در این کتاب داشته‌ام. اگر بپذیریم که این کتاب – همان‌گونه که در مقدمه آن نیز آمده است – آن دسته از آثار زبان فارسی را که جنبه‌های ادبی و هنری دارند و از مشخصه‌های آثار ادبی همچون زیبایی، تخیل، خلاقیت، زبان خاص و... برخوردارند، مورد توجه قرار داده است، در می‌یابیم که کم‌لطفی و کم‌عنایتی مؤلف به ادبیات کودک و نوجوان بسیار عمیق و دور از انتظار است. شاید گمان رود که مؤلف تماماً ادبیات کودک و نوجوان را از محدوده پژوهش خود خارج ساخته و آن را به دیگران و دیگر کتاب‌ها واگذاشته است. اما چنین نیست. در مقدمه کتاب چنین تعریفی را نمی‌یابیم و اشارات پراکنده در خلال کتاب به ادبیات کودک نیز نشان می‌دهد که چنین هدفی مدنظر نبوده است.

مؤلف محترم در مقدمه کتاب از برخی از قصه‌نویسان و شاعران و مترجمان که چندان هم در جامعه ادبی شناخته شده نیستند و آثار فراوان و چندان به یاد ماندنی‌ای نداشته‌اند، عذرخواهی کرده است، اما نامی از ده‌ها نویسنده، شاعر و مترجم نامدار و موفق کتاب کودک که کتاب به آن‌ها نپرداخته، نبرده است.

در این کتاب، نام و خلاصه هر کتابی که در هر جشنواره دولتی و یا خصوصی حتی نامزد دریافت جایزه بوده، درج شده است، اما خبری از